

Den oroliga julen

UNT 21/12 2014

Julen närmar sig, med klappar och pepparkakor och glädje, men också med ont i magen för en del barn kring hur mycket alkohol de vuxna i deras närhet ska dricka den här gången. Och med oro för hur stort ansvar de ska behöva ta för sig själva, sina föräldrar eller syskon.

Vi behöver se och ge stöd till alla barn i missbruksmiljöer. Även om de just nu inte uppvisar några problem, så är det ingen garanti att de inte kommer utveckla problem i framtiden.

I en ny fördjupad forskningsanalys, CAN, nr 143, Raninen och Leifman, utifrån SKLs kartläggning av Föräldrar i missbruks- och beroendevården (utförd av FoU Väst 2012), har föräldrar i behandling fått frågor om sina barn. Det framkommer där att de barn som lever i missbruksmiljöer visserligen får hjälp till viss grad, men först när de själva utvecklat problem. Problemen uppges också bli större ju äldre barnen är. Även i gruppen barn med mest problem och störst behov är det nästan en tredjedel som inte får någon stödinsats.

Barn till föräldrar med missbruk är enligt deras föräldrar ofta till exempel oroliga, ängsliga, deprimerade och har svårt att klara skolan. SKL:s kartläggning är gjord utifrån vuxna som befinner sig i missbruksvården, så dessa barn är inte dolda. Trots det uppmärksammas de ändå inte. Frågan om barn och föräldraskap måste tas upp systematiskt inom missbruksvården. Barnen får idag inte information om vare sig föräldrarnas sjukdom/problematik eller var de själva kan få hjälp och stöd. Detta är mycket olyckligt eftersom alla i en familj med missbruk blir berörda och riskerar att hamna i ett medberoende.

Det finns också ett stort mörkertal av barn som samhället inte känner till. De flesta barn och ungdomar är bra på att dölja hur de har det och visar upp en fasad, exempelvis tuff eller mycket duktig och ambitiös eller osynlig och anpassar sig till omgivningen. Det är barnets sätt att skydda sig själv och sin familj. Skolpersonal som träffar barnet varje dag kan ofta se om allt inte står rätt till. Många inom skolan upplever dock att de inte känner sig säkra på hur de ska agera och det är inte alltid de berättar för barnen vad de sett.

I en intervjustudie av barn i missbruksmiljö, som pågår inom Regionförbundet Uppsala län tillsammans med Uppsala universitet, säger flera barn att ingen vuxen i skolan pratat med dem om att de oroar sig för hur barnen har det hemma.

Andra vuxna, som kamraters föräldrar eller föreningsledare, kan också se, ställa frågor och hjälpa vidare. Ofta svarar barnet att "allt är bra". Men sluta inte ha kontakt utan fortsatt prata och visa att du bryr dig! Det kan betyda mycket för barnet att någon ser och bryr sig, även om det inte leder till konkreta åtgärder.

Alla som möter barn behöver uppmärksamma de barn där det finns kännedom eller misstanke om missbruk i barnens närhet, så att barnen kan erbjudas stöd som kan passa just det barnet. Att vänta tills barnen utvecklat problem innebär att vi missar möjligheten att förebygga att problem uppstår. Det blir cyniskt för de enskilda barnen, men även mer kostsamt och svårt att hantera för samhället.

Stödet kan vara allt från sociala aktiviteter, där alkohol inte finns med och som ordnas av ideell sektor, till stödgrupper eller enskilda samtal. Junis, IOGT-NTOs Juniorförbund, undersöker årligen vilket stöd kommunerna erbjuder barn som växer upp i missbruksmiljö. Den senaste undersökningen från 2013 visar att endast 1,9 % av barn till alkohol-/drogberoende föräldrar nås av någon form av stöd i landet. I Uppsala har den kommunala verksamheten Trappan stödgrupper och enskilda samtal. De möter cirka 100 barn om året. Det är en bra verksamhet, men når dock endast en bråkdel av de över 4000 barn som skulle kunna behöva ett sådant stöd i Uppsala kommun.

Julen och sommaren är extra svåra tider för dessa barn. Skolan, som är en plats man kan pusta ut på, försvinner, och även barnens fritidsaktiviteter tar ofta paus då. Under den utpräglade familjehögtiden julen är det också svårt att hänga med kompisar hem. IOGT-NTO-rörelsen driver sedan några år tillbaka kampanjen Vit jul, där vuxna uppmanas att välja bort alkoholen under julen. Inom kampanjen ordnas också jullovsaktiviteter dit alla barn är välkomna. Fler organisationer/aktörer välkomnas att ordna aktiviteter under julen så att fler barn kan nås.

Vuxna måste våga prata om missbruk och medberoende – berätta att det inte är ovanligt, att det inte är barnets fel när föräldern dricker och att det heller inte är barnets ansvar att se till att den vuxna blir nykter, men att barnet har rätt att må bra och få stöd.

Lisa Skiöld, Barnombudsman i Uppsala

Helén Olsson, Utvecklingsledare Regionförbundet Uppsala län

Felicia Andersson, ordförande IOGT-NTO:s Juniorförbund Uppsala län

Niklas Christerson, ordförande IOGT-NTO Uppsala län

Nätverket för drogförebyggande arbete i Uppsala genom ordförande

Monica Söderbaum, Preventionsamordnare Uppsala kommun